

Dit verhaal gaat over mensen. Over Tilburgers. Over een buurman, een bekende, een man of vrouw uit uw wijk. Over mensen die eindjes aan elkaar knopen én tegelijkertijd verplicht moesten werken. Als Commissie luisterden wij naar deze mensen. Overigens ook naar de mannen en vrouwen van hogerop. Bij de gemeente Tilburg, de Nederlandse Spoorwegen en het Spoorwegmuseum. Dit zijn eerste zinnen uit het voorwoord van het advies van de onafhankelijke Commissie Tilburg Chroom-6. Ik hecht eraan vandaag opnieuw zo te beginnen. Want dit is een verhaal over mensen. De Commissie probeert met dit advies bij te dragen aan het herstel van onderling vertrouwen. Alles is in het werk gesteld om de onderste steen boven te krijgen wat er precies is gebeurd tussen 2004 en 2012 bij tROM. Dat was de onderzoeksopdracht die onze Commissie van de gemeente Tilburg heeft gekregen. De Commissie en de onderzoekers van het RIVM zijn daarmee vervolgens aan de slag gegaan. De Commissie dankt iedereen voor hun bijdragen, openheid, geduld, hulp en steun. Met name de betrokkenen, de gemeente Tilburg, de Nederlandse Spoorwegen en het Spoorwegmuseum. Uw aanwezigheid vandaag stel ik daarom in het bijzonder op prijs. Welkom aan u en alle andere aanwezigen. Eveneens een hartelijk welkom aan de mensen die deze presentatie bekijken via de livestream op internet.

Op basis van uitkomsten van het onderzoek dat het RIVM en de andere onderzoeksinstellingen hebben uitgevoerd en de conclusies die de onderzoekers hebben getrokken, deelt de Commissie graag met u haar oordeel en zienswijze.

Er is volgens de Commissie onnodig leed veroorzaakt. Het is flink misgegaan met de werkomstandigheden en de arbeidsveiligheid op de locatie van tROM/NS-Nedtrain. Deelnemers en leidinggevenden zijn er in meer of mindere mate blootgesteld aan het kankerverwekkende chroom-6. Het is mogelijk dat zij door blootstelling ziek zijn geworden of dat in de toekomst nog worden. Garanties over hun gezondheid zijn niet te geven. De Commissie begrijpt hoe moeilijk dat voor ze is.

Hoopgevend is dat uitkomsten van de deelonderzoeken over de blootstelling aan chroom-6 ook een groot aantal mensen gerust kan stellen. Maar de gemeente Tilburg, NS-NedTrain en het Spoorwegmuseum hadden dit alles kunnen voorkomen.

Verantwoordelijkheden zijn verwaarloosd. Het Spoorwegmuseum, NS-NedTrain en de gemeente kwamen de afspraken, die zij in hun eigen samenwerkingsovereenkomst gemaakt hadden, niet na. Daarin stond dat ze alle drie verantwoordelijk waren voor de veiligheid en de

arbeidsomstandigheden van de mensen bij tROM. Daarom houdt de Commissie met name deze drie partijen verantwoordelijk voor eventueel veroorzaakte gezondheidsschade als gevolg van de blootstelling aan chroom-6.

Tilburg schoot tekort in haar zorgplicht. Als werkgever heeft de gemeente een wettelijke zorgplicht. Zowel tegenover haar eigen medewerkers maar ook tegenover de deelnemers aan het tROM-project. Uit het onderzoek blijkt dat de gemeente zich niet hield aan de voorschriften van de Arbowet. Dat is haar zeer aan te rekenen. De beschermingsmaatregelen op het gebied van veiligheid en gezondheid waren niet goed of niet aanwezig. Dat er chroom-6 in het schuurstof zat wist de gemeente niet. Maar ze heeft de samenstelling van het stof ook niet laten onderzoeken.

Belangrijke informatie is niet gedeeld. NS-NedTrain deelde onmisbare informatie over chroom-6 niet met de twee andere partijen. Dat is schokkend. NS-NedTrain wist als enige van de drie over de gezondheidsrisico's van chromaathoudende verf. Zij had kennis over de gevaren van het werken met schuurstof met daarin chroom-6. Maar ook over de werkprocessen die voor het beschermen van veiligheid en gezondheid nodig zijn. De Commissie vindt dat NS-NedTrain die informatie had moeten delen met de andere twee partijen. Vooraf en actief. Ook is NS-NedTrain niet in actie gekomen, nadat medewerkers van dat bedrijf vertelden dat werken bij tROM onveilig was. Er werd gewaarschuwd dat de arbeidsomstandigheden bij tROM niet goed waren. En ook nog eens fors afwijken van wat bij NS-NedTrain zelf gebruikelijk was. Het niet informeren van de partners neemt de Commissie NS-NedTrain zeer kwalijk.

De Commissie meent ook dat **mensen onvoldoende waren voorbereid op hun taak.** Bij tROM werd verplicht gewerkt. Dreiging van korting of stopzetting van de uitkering hing deelnemers boven het hoofd. Dit paste binnen de toen geldende wet werk en bijstand waarbinnen de gemeente Tilburg eigen accenten legde. Met goede bedoelingen, daar is de Commissie van overtuigd.

Maar de gemeente keek onvoldoende naar wat mensen wel of niet konden doen qua werk. Ook hadden veel mensen privéproblemen en/of moeilijkheden met de taal. Deelnemers met middelengebruik of een justitieel verleden maakten het begeleiden er niet eenvoudiger op. Extra aandacht, dwang, drang of zorg was daardoor noodzakelijk.

Werken met al deze uitdagingen stelt hoge eisen aan de begeleiders en hun professioneel handelen. Of het lokale tROM-management hierop was uitgekozen, is de vraag.

De gemeente liet het tROM-management aan haar lot over. Daarmee stond het management en trajectbegeleiders voor een zware taak.

De moeilijke opdracht aan tROM had voor de gemeente reden moeten zijn om het lokale management met raad en daad te ondersteunen, te controleren, waar nodig aan te spreken en bij te sturen. Dit is niet gebeurd. Met een onacceptabele stijl van autoritair leidinggeven tot gevolg. Zo is dat door veel deelnemers ervaren. De omgang met deelnemers en de aanpak bij ziekteverzuim zijn voorbeelden daarvan.

Extern ingehuurde bureaus lieten steken vallen. Tilburg heeft de wettelijk verplichte Risico-inventarisatie en -evaluatie laten opstellen en toetsen. Deze hoort concrete risico's op een werkplek in kaart te brengen. Dat is niet gebeurd. De ingehuurde bureaus wezen onvoldoende op de gevaren van schuurstof. Ook gaven ze de gemeente niet het advies het schuurstof te laten onderzoeken. Deze onnauwkeurige manier van werken is verontrustend en tast het vertrouwen in deskundigen aan. Dit alles ontslaat dit Tilburg niet van haar wettelijke verantwoordelijkheid als werkgever.

De Arbeidsinspectie vatte haar taak te beperkt op. Er is door de inspectie bij tROM alleen naar aanleiding van incidenten gereageerd. Ze keek niet over de grenzen van een melding en had geen oog voor de arbeidsomstandigheden in bredere zin. Ook heeft ze de Risico-inventarisatie en -evaluatie en het bijbehorende plan van aanpak niet gecontroleerd. Hoewel volgens de letter van de wet goed gehandeld, verwacht de Commissie juist van de inspectie een bredere blik.

Compensatie van veroorzaakt leed is op zijn plaats. Betrokkenen hebben lang in angst en vrees geleefd. Daar hebben zij niet om gevraagd. Met het bekend worden van het RIVM-onderzoek, worden zorgen weggenomen, maar zeker niet bij iedereen. Compensatie is nodig voor erkenning, verwerking en verzoening.

Herhaling moet worden voorkomen. De situatie binnen tROM staat niet op zichzelf. Er zijn op Nederlandse werkplekken risico's voor veiligheid en gezondheid in het algemeen en voor chroom-6 in het bijzonder. Werkgevers horen van deze risico's te weten én moeten hun mensen ertegen te beschermen. Ook als ze daarop niet gewezen worden door deskundigen. De wettelijke zorgplicht van werkgevers geldt altijd. Ook bij detachering en bij in- en uitlenen van medewerkers.

Onveilig werken gebeurt op meer plekken in het land. Het scheelt geld, want het vergt minder inzet en voorkomt gedoe, zo lijkt men misschien hier en daar te denken. Maar op de langere termijn leidt het slechts tot verliezers. Want elke werkende die gezondheidsschade oploopt, is er een te veel.

De Commissie heeft daarom niet alleen adviezen opgesteld voor de gemeente Tilburg, NS-NedTrain en het spoorwegmuseum, maar ook adviezen voor andere partijen die betrokken zijn bij gezond en veilig werken.

Ik licht enkele belangrijke eruit. Alle adviezen kunt u teruglezen in ons eindadvies dat u straks krijgt uitgereikt.

Geef een vergoeding die recht doet aan verantwoordelijkheid en leed.

De gemeente Tilburg moet volgens de Commissie als zorgplichtige werkgever het voortouw nemen in het ontwikkelen van een regeling.

Die compensatieregeling zou volgens de Commissie uit de volgende onderdelen moeten bestaan.

- 1.** Een tegemoetkoming voor iedereen die bij tROM op de locatie NS-NedTrain heeft gewerkt. Belangrijk, omdat de zorgplicht is geschaad en iedereen is blootgesteld aan chroom-6, hoe minimaal het gezondheidsrisico soms ook is. Omdat garanties over gezondheid niet te geven zijn, is het lastig om de tROM periode af te sluiten. Een financiële tegemoetkoming kan daarbij helpen. Hoe lang bij tROM locatie NS-NedTrain is gewerkt kan invloed hebben op de hoogte van de vergoeding.
- 2.** En een uitkering aan mensen die lijden aan een of meer ziekten of aandoeningen uit de lijst van het RIVM-onderzoek die door chroom-6 kunnen worden veroorzaakt. De ernst van de aandoening weegt daarbij mee in de hoogte van de uitkering. Ook als mensen in de toekomst ziek worden als gevolg van blootstelling aan chroom-6 geldt deze regeling. Mensen met een ziekte of aandoening die volgens het RIVM niet door de blootstelling kan zijn veroorzaakt, kunnen hier geen beroep op doen vindt de Commissie.

Nabestaanden/erven van oud-deelnemers en medewerkers komen volgens de wet slechts in aanmerking voor een tegemoetkoming als er nog tijdens het leven aanspraak op is gemaakt. De Commissie dringt er echter op aan om schrijnende gevallen met barmhartigheid te bezien.

Richt een onafhankelijk steunpunt in voor ondersteuning en hulp. De Commissie heeft in haar gesprekken ervaren dat veel mensen lijden onder wat er is gebeurd tijdens de tROM periode. Daarom adviseert de Commissie om betrokkenen te helpen hun tROM-geschiedenis achter zich te laten. Op een plek waar zij kunnen rekenen op hulp en steun. Bij mensen die zij vertrouwen.

Versterk handhaving. Chroom-6 en andere gevaarlijke stoffen zijn en worden op tal van plaatsen in Nederland gebruikt. Het is belangrijk om daarmee veilig om te gaan. In de praktijk is er sprake van een reactieve aanpak waarbij er van incident naar incident wordt gehold. De Commissie vindt het tijd voor een gecoördineerde en brede aanpak met extra aandacht voor handhaving. Met als doel risico's in te dammen en problemen te voorkomen.

De gebeurtenissen in Tilburg staan niet op zichzelf. **Vergemakkelijk daarom toekomstige schadeafhandeling.** Al eerder waren er in Nederland 'grote' zaken van blootstelling aan gevaarlijke stoffen op het werk. Elk incident opent opnieuw de discussie over geleden schade en een zo rechtvaardig mogelijke manier van die schade vergoeden. Met maatschappelijke onrust en langdurige onzekerheid voor betrokkenen tot gevolg. Dat moet beter.

De Commissie stelt voor om uitgangspunten voor collectieve compensatie van werkgerelateerde schade op te stellen. Die kunnen dan als leidraad dienen voor toekomstige gevallen en daardoor sneller en beter worden afgehandeld.

Concreet wil de Commissie dat de Rijksoverheid een werkgroep instelt, waarin óók ervaringsdeskundigen een plek krijgen. Deze werkgroep krijgt als taak aanbevelingen op te stellen voor een betere organisatie van het proces van werk gerelateerde schadeafhandeling. De mens moet centraal staan in dat proces.

Voordat ik het woord geef aan het RIVM, wil ik mijn dankwoorden herhalen voor alle medewerking en openhartigheid. De Commissie hoopt dat met haar afgewogen eindadvies recht wordt gedaan aan verantwoordelijkheid en leed. Vernieuw het vertrouwen in elkaar en ga als gemeenschap samen weer verder.

Dan geef ik nu graag het woord aan de projectleider van het onderzoek, Jan Paul Zock van het RIVM.